

Prof. dr. sc. Arsen Bačić, redoviti profesor ustavnog prava u trajnom zvanju,
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu,

**Miroslav Šeparović: DOBROBIT DJETETA I NAJBOLJI INTERES
DJETETA U SUDSKOJ PRAKSI – Europski sud za ljudska prava i Ustavni
sud Republike Hrvatske, Novi informator, Zagreb, 2014., str. 267**

U dugoj i dramatičnoj ljudskoj potrazi za srećom (*pursuit of hapiness*) sreća i prava djeteta trebali su biti i ostati samorazumljiva pojava za vijeke vjekova. Nažalost, tako nikada nije bilo, niti jest. A ta je žalosna pojava zanemarivanja djece posebno dokumentirana već od kraja 18. stoljeća otkada i traju žestoki napadi na svaku ideju o pravima čovjeka. Iznenađuju broj, priroda i temperament tih napada. Tako je npr. desetak godina nakon Francuske revolucije, tada ugledna engleska spisateljica za djecu i edukatorica **Hannah More** (1745. – 1833.) burno reagirala na niz događaja i pojava što su proizlazili iz američke i francuske revolucije. Njena pojava nam je važna jer se u njenoj kritici pojave novoga doba posebno jasno otkriva pogled *establishmenta* na položaj djece u britanskom društvu toga vremena. Tada je H. More posebno denuncirala radikalna nastojanja **Thomasa Painea** (1737. – 1809.), pisca utjecajnih djela *Common Sense* (1776.) i *Rights of Man* (1791./92.) i njegovu ideju da su svi ljudi stvoreni jednaki. Za nju je priznanje „prava čovjeka“ bila apsurdna ideja. Jer, uskoro će reformatori – puhala je ona – otvoriti diskusiju o pravima žena, a onda će naši „prosvjetitelji“ – zaključila je – „(što će biti još komičnije) početi pjevati i o pravima mladeži, pravima djece, pa čak i o pravima sitne dječice...“. Što reći na sve ovo? *Tempus fugit*.

Od kratkovidne kritike **H. More** iz 18. stoljeća do veličanstvenog i dramatičnog apela za obranu prava i dobrobiti djeteta koju je osamdesetih godina 20. stoljeća dao sudac američkog Vrhovnog suda **Harry Blackmun** (1908. – 1999.) prošlo je 200 godina. U međuvremenu je načelo *dobrobiti* odnosno *najboljeg interesa djeteta* postalo predmetom brojnih i ekstenzivnih proučavanja u akademskim, profesionalno-operativnim i drugim sredinama. Danas pravni izvori koji se odnose na zaštitu djece, od međunarodnih do nacionalnih, uključujući i one koje je sukcesivno usvajao npr. UNHCR, sistematski prilaze ovoj problematici. No, pitanje primjene ovog vitalnog načela bio je i ostao problem i izazov za sve one koji se angažiraju u njegovu što smislenijem i sadržajnijem ostvarivanju. Diljem svijeta pravni izvori apeliraju na Državu i njene institucije da, u cilju zaštite djeteta i njegova razvoja, osiguraju maksimum sredstava i svekolikog napora koji bi im bio kompatibilan. S obzirom na to da se radi o fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju djeteta koji bi trebao biti kompatibilan s dostojanstvom ljudske ličnosti, riječ je o izuzetnom naporu što ga zaslužuje svako dijete *par lui meme*.

Na ovu je temu prošle godine **Miroslav Šeparović**, sudac Ustavnog suda RH, objavio knjigu pod nazivom *Dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta u sudskoj praksi – Europski sud za ljudska prava i Ustavni sud Republike Hrvatske*. Djelo je

u izvornom obliku doktorska teza koja je pod istim naslovom i mentorstvom prof. dr. sc. Dubravke Hrabar obranjena na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Autor je u svojoj knjizi s razlogom fokus interesa usmjerio prema djelovanju sudova i prema njihovim odlukama. To je zbog toga jer su danas upravo sudovi oni forumi na kojima se otkriva sva dramatika suvremenih društvenih i privatnih odnosa i odluka koji se isprepliću oko pitanja dobrobiti i najboljeg interesa djeteta. O ovome nam najbolje svjedoči odluka Vrhovnog suda SAD-a *DeShaney v. Winnebago County Department of Social Services*, 489 U.S. 189 (1989.) i slavni *dissenting opinion* suca H. Blackmuna. Naime, sudac je, u nevjerici zbog bešćutnosti većine, ispisao jednu od najpotresnijih i najemotivnijih kritika državnog egoizma i ograničenosti ideje o konceptu negativne slobode u ustavnom dokumentu koji fundamentalisti uporno tumače u smislu blokiranja svakog upletanja države onda kada se radi o ostvarivanju uvjeta koji bi u krajnju ruku ispunjavali smisao temeljnih načela solidarne i humane ljudske zajednice gdje bi dobrobit i najbolji interes djeteta uvijek i svagda i bezrezervno imali prvenstvo nad svim drugim ciljevima i interesima.

Jadničak Joshua! Žrtva niza napada od strane neodgovornog, nasilnog, kukavičkog i neumjerenog oca, napušten od tuženika koji su ga doveli u opasno stanje i koji su znali ili su znali o čemu se radi, i usprkos svemu nisu učinili ništa, što je i Sud primijetio... i koji je „uredno bilježio sve incidente u svojim bilješkama“. Ovo je žalosni komentar na način američkog života, i na ustavne principe – koji su prepuni patriotskog zanosa i ponosnih proklamacija o „slobodi i pravdi za sve“, u kojemu je ovom djetetu, Joshui DeShaneyju, sada suđeno da ostatak života proživi skroz retardiran. Joshua i njegova majka, koji su ovdje tužitelji, zaslužuju mogućnost – koju im je ovdje ovaj Sud onemogućio – da se činjenice njihova slučaja razmotre u svjetlu ustavne zaštite koju predviđa 42 U.S.C. 1983.¹

Naravno, takve i slične odluke uvijek su „žalosni komentar“ društvenih prilika u državi i opomena o postojanju situacija u kojima proklamirana ustavna načela postoje bez ikakve zaštite.

Knjiga ima 6 dijelova. Prvi dio sadrži *Predgovor*. Drugi dio govori o *povijesnom razvoju pojma dobrobiti djeteta i načelima najboljeg interesa djeteta* (str. 6-13) gdje se u nekoliko točaka određuju značajni povijesni izvori ove problematike (Uvod; Hrvatska obiteljskoppravna povijest; Opći građanski zakonik; Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece i Osnovni zakon o braku; Zakon o braku i porodičnim odnosima). U trećem dijelu određuje se *pravna vrijednost načela najboljeg interesa djeteta* (str. 14-26). U njemu autor govori: o značenju načela najboljeg interesa djeteta; o određivanju i dosegu načela najboljeg interesa djeteta; o smislu načela najboljeg interesa djeteta i odnosu prema dječjim pravima, te o razlikama i sličnostima pojma dobrobiti djeteta i načela najboljeg interesa djeteta. U četvrtom dijelu utvrđuju se *pravni izvori načela najboljeg interesa djeteta* (str. 27-41). Ovdje se ukazuje na odredbe Ustava Republike Hrvatske, Obiteljskog zakona,

¹ 489 U.S. 189 *DeShaney v. Winnebago County Department of Social Services* (No. 87-154), Argued: November 2, 1988, Decided: February 22, 1989, <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/489/189>.

Konvencije o pravima djeteta, Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava, Konvencije o kontaktima s djecom, Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe, te Povelje temeljnih prava Europske unije. U petom dijelu izlažu se pitanja *pojedinih prava djece prema Konvenciji o pravima djeteta i načelo najboljeg interesa djeteta u sudskoj praksi* (str. 43-208). Ovdje se govori o: pravu na saznanje vlastitog podrijetla, pravu na obiteljske odnose, pravnom položaju djece rođene izvan braka, utvrđivanju i osporavanju očinstva i majčinstva; pravu na život uz roditelje; pravu na izražavanje vlastitog mišljenja, o sudjelovanju djeteta u postupcima (parnična sposobnost djeteta); oduzimanju ili ograničavanju prava na roditeljsku skrb; odluci o tome s kim će dijete živjeti, te o susretima i druženju djece i roditelja; pravu na zaštitu od protupravnog odvođenja i nevraćanja djeteta – Haškoj konvenciji o otmici djece; obrazovnim pravima; pravu na posebnu zaštitu i pomoć države – smještaj kod udomitelja, posvojenje, udomiteljstvo, te o posvojenju. Šesti dio sadrži zaključna razmatranja o dobrobiti djeteta i najboljem interesu djeteta *de lege lata* i *de lege ferenda* (str. 209-232). Obrazlaže se teoretsko-pravni aspekt, normativni aspekt, pojedina prava djece prema KPD-u i načelo najboljeg interesa djeteta u sudskoj praksi, te se daju prijedlozi *de lege ferenda*. Knjiga završava pregledom literature, nabranjem pravnih izvora, kazalom sudske prakse EctHR-a, i pojmovnim kazalom.

Knjiga *Dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta u sudskoj praksi* jest djelo u kojemu središnje mjesto zauzima kompetentna analiza relevantnih odluka *Europskoga suda za ljudska prava*, *Ustavnog suda RH* i *Vrhovnog suda RH*. Autor je kritički i argumentirano razmatrao praksu i gledišta navedenih sudova u kojima su prava djece bila predmetom rasprave i zauzimanja stajališta. Analiziran je dostupni i intrigantni *case law* kojega je proces pisac finalizirao poduzetnim novim gledištima u odnosu na dosadašnju praksu. Takvim pristupom i zaključcima autor značajno doprinosi osjetnom zaokretu u prosudbi *dobrobiti* odnosno *najboljeg interesa* djeteta, a u svakom slučaju konsekventno i u potpunosti, daje snažnu potporu koliko poželjnoj toliko i praktičnoj prosudbi o pravima djece i njihovoj dobrobiti čemu nigdje, pa ni kod nas, nikad ne bi trebalo uskratiti ili reducirati podršku.

U krajnju ruku ovdje se radi o zagovaranju stajališta da ustavni i zakonski dokumenti ne samo da su povelje „negativnih i pozitivnih sloboda“, nego su i uvijek projekcija principa što konkretnijeg i poželjnijeg oblika i sadržaja slobode. A da bismo „srce te slobode“ mogli razumijeti kao „pravo (svakoga) da definira vlastitu ideju postojanja, njegovo značenje, univerzum i misterij ljudskog života“ [*Planned Parenthood of Southeastern Pa. v. Casey* (91-744), 505 U.S. 833 (1992)] društvo, država i njeni sudovi dobrobit djeteta i njegov najbolji interes trebaju ustrajno i široko poštovati, braniti i širiti. Tako se afirmacijom *dobrobiti* djeteta odnosno njegova *najboljeg interesa* ostvaruje ustrajno humanističko i demokratsko uvjerenje o ustavnoj dužnosti zaštite djeteta kao osobe kojoj takva zaštita najviše treba. Je li pritom riječ o privatnoj ugrozi ili o ugrozi koja dolazi od države – tamo gdje su u pitanju djeca – trebalo bi biti maksimalno irelevantno pitanje.

Knjiga autora dr. sc. Miroslava Šeparovića, suca Ustavnog suda Republike Hrvatske, željno je i dugo očekivana studija u hrvatskoj pravnoj literaturi. Ne sumnjamo da će svojom problematikom izazvati veliku pozornost i zanimanje čitalačke publike.